

ŠTEFAŇÁKOVÁ, Jana: Rodovo symetrický jazyk v slovenskom a nemeckom jazykovom prostredí v kontexte európskej rodovej politiky a gender mainstreamingu

Banská Bystrica: Belianum 2020. 312 s. ISBN 978-80-557-1697-8

Viera Krešáková

Katedra odbornej jazykovej komunikácie, Ekonomická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
viera.kresakova@umb.sk

Úvodom sa žiada zdôrazniť dlhoročné výskumné snaženie autorky v oblasti európskej jazykovej politiky v tlačových médiách so zameraním na rakúske a slovenské tlačové médiá. Vo svojej ostatnej monografii predkladá výsledky výskumu rodovej problematiky v jazykovede, ktorá v nemecky hovoriacom priestore rezonuje oveľa silnejšie v porovnaní so zatiaľ málo rozbúrenými slovenskými jazykovednými vodami. Aj napriek kontrastívnemu výskumu rodovej asymetrie v nemeckom a slovenskom jazykovom prostredí práca má interdisciplinárny charakter.

Práca sa skladá zo šiestich kapitol. Prvých päť kapitol je venovaných teoretickým východiskám výskumu a šiesta – analytická kapitola predstavuje výskumnú správu s tabuľkami a konkrétnymi príkladmi zistených javov. V prvých kapitolách sa podrobne venuje pomerne neustálenej terminológii rodovej politiky v slovenskej lingvistike vo vzťahu k relatívne vykryštalizovanej západnej terminológii. Poukazuje na teórie, ktoré opisujú vzťah rodu a pohlavia a ich význam pre identitu človeka. Pri prehľade a definovaní pojmov systematizuje a analyzuje termíny spojené s rodovými výskumami ako *genderová* alebo *rodová identita*, *rodová socializácia*, *rodové stereotypy*, *rodová rovnosť* alebo aj definície pojmu *sexizmus* a *sexistický jazyk* v rôznych jazykoch a s ním súvisiace výskumy používania generického maskulína. Prezентuje snahy o riešenia tejto problematiky v slovenskom a v nemeckom jazyku v podobe rodovej špecifikácie alebo feminizácie, rodovej neutralizácie, prípadne takých prostriedkov ako prechýľovanie pomenovaní osôb alebo používanie spodstatnených prídavných mien.

Legislatívnymi a inými spoločensky akceptovateľnými riešeniami rodovej nerovnosti sa zaoberá v podkapitolách tretej kapitoly venovaných rodovej politike v jazykovede a vo verejnej politike rôznych krajín s akcentom na ich výklad v slovenskom a nemeckom jazykovom priestore. Taktiež uvádza uplatňovanie jednej z najdôležitejších domén politickej korektnosti – reguláciu jazyka a výsledky jej uplatňovania v rôznych krajinách merané indexom gender equality.

Vo štvrtej kapitole podrobnejšie analyzuje inštitucionálny a legislatívny rámec na uplatňovanie rodovej politiky v SRN, Rakúsku, Švajčiarsku a na Slovensku. Taktiež systematizuje dokumenty OSN, UNESCO a Rady Európy viažuce sa na politiku a legislatívu vo vzťahu k rodovej rovnosti. V snahe Európskej únie a Európskeho parlamentu o presadzovanie rodovo neutrálneho jazyka poukazuje na fakt, že neutralizácia rodu ako jeden z prostriedkov nie je adekvátnym riešením pri dodržiavaní rodovej rovnosti vo všetkých jazykoch.

V podkapitolách piatej časti autorka opisuje postavenie generického maskulína v nemeckom jazyku. Analyzuje zaujímavý nástroj na uplatňovanie rodovo vyváženého jazyka – zavedenie štvrtého rodu v nemeckom jazyku, nem. *Indefinitivum*, alebo aj iné stratégie na

obmedzenie používania generického maskulína, napr. tzv. Binnen-I (MitarbeiterInnen) a. i. a mieru ich uplatnenia v jazykovom prejave.

V empirickej šiestej kapitole autorka práce predstavuje výsledky výskumu rodovo vyvážených označení osôb v publicistických textoch nemeckého denníka *Süddeutsche Zeitung*, rakúskeho denníka *Die Presse*, švajčiarskeho denníka *Tages Anzeiger* a v nemeckom referenčnom korpuse DeReko. Konštatuje narastajúci výskyt rôznych spôsobov presadzovania inkluzívneho/rodovo vyváženého jazyka v nemeckom jazykovom priestore. Ako najčastejší prostriedok uvádza dvojité pomenovanie osôb. Výsledkom korpusovej analýzy publicistických textov v Slovenskom národnom korpuse je podľa autorky narastajúci výskyt rodovo vyvážených jazykových foriem v slovenskom jazyku, čo sa realizuje formou dvojitého označenia osôb v plnom znení alebo označením osôb s použitím lomky.

V závere autorka konštatuje očakávané intenzívnejšie uplatňovanie rodovo vyváženého jazyka v publicistických textoch nemecky hovoriaceho prostredia oproti nepotvrdenej hypotéze o málo intenzívnom presadzovaní sa rodovo symetrických označení osôb na Slovensku.

Práca ponúka bohatú teoretickú a terminologickú základňu tak pre oboznámenie sa s problematikou rodovej politiky v slovenskom a európskom jazykovom priestore, ale aj východiskovú bázu pre ďalšie výskumy zamerané na uplatňovanie rodovej politiky. Je potrebné vyzdvihnúť aj inšpiratívny potenciál práce, ktorý podnecuje nositeľov slovenského jazyka k uvedomenému a intenzívnejšiemu vnímaniu prostriedkov rodovej rovnosti, ale aj k ich samotnému uplatňovaniu.

Komplexnosť práce by bolo možné zvýšiť výskumom používania rodovo vyváženého jazyka v rozsiahlejšom jazykovom korpuse s obsahom textov hovoreného jazyka.